

Transitionell makt

Möjligheter till försoning och upprättelse

Per Olsson

Christina Wenngren

Abstract

Transitionell rättvisa behandlar frågan om hur man har ställt sig till förbrytare i en tidigare ordning. Här jämförs fyra länders lösningar till denna problematik, Kambodja, Rwanda, Guatemala och Sierra Leone. Ambitionen är att förklara varför dessa olika val har gjorts.

Artikels teoretiska utgångspunkt är kopplad till Huntingtons transitionsformer. I artikels centrum står dock en maktbalanshypotes, som hämtar inspiration från snarlika studier av bland andra Sriram och Lanegran. Dessa bygger på antaganden om att det är maktförhållanden mellan parterna i konflikten som avgör vilka lösningar som överhuvudtaget är genomförbara. Utifrån denna logik konstrueras en rundabordsmodell för att bättre fånga fallens kvalitativa dimension.

Utifrån en empirisk studie av fallen och analys med hjälp av modellen drar författarna slutsatsen att hypotesen i stort får stöd. Till detta läggs kompletterande faktorer för att läsaren ska få en bredare förståelse för debatten och komplexiteten inom fältet.

Nyckelord: transitionell rättvisa, massmord under inbördeskrig, jämförande fallstudie, maktbalanshypotes, rundabordsmodell

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Frågeställning	1
1.2	Syfte	1
2	Teori	2
2.1	Den normativa diskussionen	2
2.2	Maktbalanshypotes.....	3
2.2.1	Huntingtons begreppsapparat.....	3
2.2.2	Srirams hypotes	4
2.3	Rundabordsmodellen.....	4
3	Metod	5
3.1	Val av metod	5
3.2	Val av fall	5
3.3	Avgränsning	6
3.4	Operationaliseringar	6
3.5	Material	8
4	De olika fallen: Konflikt och fred	9
4.1	Kambodja 1975-1979	9
4.2	Rwanda 1994.....	10
4.3	Guatemala 1969-1996	12
4.4	Sierra Leone 1991-1997	13
5	Analys	15
5.1	Huntingtons begrepp	15
5.2	Tillämpning av rundabordsmodellen	16
5.2.1	Kambodja	16
5.2.2	Rwanda.....	18
5.2.3	Guatemala.....	19
5.2.4	Sierra Leone	21
5.3	Komparation.....	22

6	Kompletterande resonemang.....	24
6.1	Fall utanför studiens ramar.....	24
6.2	Kulturella faktorer.....	24
6.3	Genusperspektiv.....	25
6.4	Socioekonomiskt perspektiv.....	25
7	Utfall av valda lösningar.....	26
7.1	Resurser.....	26
7.2	Vidare problematisering.....	26
8	Avslutning.....	27
9	Referenser.....	28

Tabell 2.1.....	3
-----------------	---

Tabell 5.1.....	15
-----------------	----

Figur 5.1.....	17
----------------	----

Figur 5.2.....	18
----------------	----

Figur 5.3.....	19
----------------	----

Figur 5.4.....	20
----------------	----

Figur 5.5.....	21
----------------	----

Figur 5.6.....	22
----------------	----

Bilaga I

Bilaga II

1 Inledning

Då ett land övergår från en icke-demokratisk regim till en demokratisk så ställs det inför utmaningen hur man skall förhålla sig till den gamla regimens förbrytare. Denna frågeställning är kärnan inom det fält som kallas *transitional justice* eller transitionell rättvisa.

Debatten kring transitionell rättvisa är oerhört omfattande, såväl normativ som empirisk. Men det finns förhållandevis få jämförande studier med avseende på bakomliggande orsaker och samband. Det är inom detta fält vi hoppas kunna bidra.

1.1 Frågeställning

Efter slutet på en konflikt står makthavarna inför ett antal valmöjligheter i frågan om hur man ska ställa sig till förövare i den tidigare ordningen. Man kan välja att åtala förbrytarna, upprätta en sanningskommission, alternativt både och, ingetdera eller utfärda en generell amnesti.

Vår empiriskt jämförande frågeställning lyder: Varför väljer olika länder att efter inbördeskrig som resulterat i massmord just en specifik lösning, av de givna alternativen, till transitionell rättvisa?

Frågeställningen tangerar den normativa avvägningen mellan fred och rättvisa. Vi vill redan här klargöra att detta avvägande på många sätt är ett undantag, då fred och rättvisa oftast går hand i hand. Men vid transition från en förbrytarregim som vi studerar ställs frågan på sin spets.

1.2 Syfte

Med inbördeskriget i Irak, oroligheterna i Afghanistan och det pågående folkmordet i Darfur ständigt närvarande står det klart att transitionell rättvisa har en klar plats även i den framtida statsvetenskapliga debatten.

Syftet med denna studie är att besvara frågeställningen för att kunna ge en tydligare bild av de faktorer som möjliggör olika former för transitionell rättvisa. Detta för att ge ett bidrag till den empiriska debatt, vilken den normativa debatten trots allt i stor utsträckning bygger på.

Andra studenter kanske hämtar inspiration från och/eller riktar kritik mot studiens resultat. Vi hoppas på så vis kunna bidra till debatten kring transitionell rättvisa inom den statsvetenskapliga institutionen vid universitetet i Lund.

2 Teori

Transitionell rättvisa är ingen ny företeelse, en historisk hållplats är Atens transition från de Trettio tyrannerna till demokrati, 403 f. Kr. Men det är först efter Nürnbergprocessen som man kan se att tankegångarna kopplas samman med reella juridiska institutioner. Nu i gryningen av det nya årtusendet kan vi se en markant topp gällande transitionell rättvisa runt om i världen. (Barahona de Brito mfl ed 2001, s. 2)

Debatten är tätt sammanflätad med demokratiseringsteorier, här kan Samuel P. Huntingtons "*The Third Wave*" (Huntington 1991) anses vara ett viktigt bidrag.

Empiriska studier tar ofta formen av fallstudier eller ickekomparativa flerfallsstudier (Sriram 2004, s. 21), som utreder de olika fallens erfarenheter och bidrar till den ackumulerade kunskapen kring transitionell rättvisa. Som nämnts ovan är jämförande studier relativt ovanliga, men det förekommer exempel som vi haft stor nytta av som referens.

Vi vill med yttersta tydlighet poängtera att transitionell rättvisa oftast syftar till transitionen från icke-demokratiskt styre till demokratiskt. Det är dock transitionen från konflikt till fred som är föremål för denna studie.

Dessa frågor är emellertid intimt sammanflätade, då fred är nödvändigt, om än inte tillräckligt för demokrati. På så vis vill vi även knyta denna studie till demokratiseringsdiskussionen i konfliktdrabbade länder.

2.1 Den normativa diskussionen

Detta stycke har som syfte att ge läsaren en överblick av den normativa diskussion som förekommer inom fältet. Vår studie är helt empirisk, men normativ teori har en central plats inom disciplinen transitionell rättvisa.

Den normativa debatten kretsar bl a kring huruvida transitionell rättvisa överhuvudtaget är rimlig. Exempelvis hävdas att transitionell rättvisa är retroaktiv rättvisa (Kaminski m.fl. red. 2006, s. 298), vilket komplicerar debatten bekräftande huruvida specialdomstolar är normativt önskvärda.

Debatten behandlar vidare vilken institutionell form som bör användas och hur dessa institutioner bäst skall utformas. Ifall man bör prioritera legitimiteten hos nationella institutioner eller effektiviteten hos de internationella (Gready 2005; Roth-Arriaza i Barahona de Brito, m.fl. red. 2001).

Mycket av den normativa debatten täcker frågor kring huruvida generell amnesti till sanningskommissioner till massrättegångar är önskvärda (Kaminiski

m.fl. red. 2006) Exempelvis brukar många sydafrikanska debattörer förespråka sanningskommissioner utifrån sina egna erfarenheter (Tutu 1999).

Som vi nämnt, då vi förklarade vårt syfte med studien, så önskar vi att denna empiriska undersökning skall kunna användas som inspiration i ett normativt dito. Då det är fördelaktigt för en normativ studie, som undersöker vad som är önskvärt, att först veta vad som överhuvudtaget är genomförbart.

2.2 Maktbalanshypotes

Maktbalans är en central tanke beträffande empiriska, jämförande studier inom transitionell rättvisa. Vi har inte funnit någon samlad teori kring maktbalans, men tanken är genomgående i arbeten som rör empiriskt jämförande studier (Sriram 2004, Lanegran 2005).

Hypoteser har utvecklats (Sriram 2006, s. 20-21), men maktbalans som begrepp förekommer även i form av grundläggande tankegångar (Lanegran 2005, s. 114-115). Även Huntington belyser maktbalansens betydelse i ”The Third Wave”, även ifall denna berör transition till demokrati snarare än transitionell rättvisa.

2.2.1 Huntingtons begreppsapparat

Trots att denna studie inte inriktar sig på demokratisering, så anser vi att Huntingtons begreppsapparat gällande transitionsformer även lämpar sig väl för de transitioner från krig till fred, som vi studerar. Han presenterar i ”The Third Wave”, tre vägar till transition, från auktoritärt till demokratiskt styre. Begreppen vi har lånat är *transformation*, *transplacement* och *replacement*. Transformation innebär att den sittande regimen själva leder hela transitionen (Huntington 1991, s. 124-125), transplacement innebär att regimen förhandlar fram villkoren för transition med oppositionen medan replacement innebär att oppositionen ersätter regimen och genomför transitionen (ibid., s. 151-152, 142).

Även Huntington tänker sig ett samband mellan formen för transition och val av lösning på transitionell rättvisa. Vi kopplar dessa begrepp direkt till huruvida man infört domstol eller sanningskommission, både och eller ingetdera. Ett antagande som problematiseras under Vidare problematisering 7.2.

Tabell 2.1

Transition	Sanningskommission (TRC)	Specialdomstol (SC)
Transformation	Nej	Nej
Transplacement	Ja	Nej
Replacement	Nej	Ja

Utifrån denna schematiska logik kan man sluta sig till att en regim som själv leder transitionen har föga intresse av att upprätta instanser som ställer förbrytare till svars för brott som begåtts. Under transplacement, där parter förhandlar om en framtid där man på ett eller annat sätt skall dela makten, så krävs försoning och en sanningskommission blir den logiska följden. Ifall regimen ersätts, replacement, så är det på samma vis högst troligt att man väljer att inrätta domstolar, dels för att ge upprättelse till folket och dels för att stärka den egna legitimiteten.

2.2.2 Srirams hypotes

Redan tidigt under arbetets gång märkte vi att det av Huntington lånade konceptuella ramverk var för trubbigt för att fånga de kvalitativa egenskaperna hos sanningskommissioner och domstolar. Till följd av detta utvecklade vi en egen modell inspirerad av hans grundantaganden.

Under arbetets gång stötte vi på en empirisk studie av Chandra Lekha Sriram. Hon lyfter i sin hypotes fram tre förklaringsfaktorer; maktbalans mellan parterna, internationell påverkan och konfliktens omfattning, för val av möjliga lösningar till transitionell rättvisa (Sriram 2004, s. 22-23). Även Sriram använder Huntingtons begreppsapparat (ibid., s. 21), vilket ytterligare stärkte oss i vår övertygelse om att vi använde en rimlig infallsvinkel.

Srirams hypotes bekräftar våra grundantaganden, men då vi redan kommit så pass långt i vår studie att vi börjat analysera empirin så höll vi fast vid vårt ursprungliga hypotes och anpassade oss inte till hennes tredelade och något annorlunda förklaringsfaktorer.

2.3 Rundabordsmodellen

Till skillnad från Sriram skiljer vi inte på intern och extern maktbalans, utan inkorporerar båda i maktbalansbegreppet, se 5.2. Beträffande konfliktens omfattning bör först påpekas att de fall Sriram studerar är hämtade från ett betydligt bredare urval av konflikter, alltifrån kupper till regelrätta inbördeskrig.(Sriram 2006, tabell 2.1, s. 39) Vi kringgår delar av denna problematik genom att avgränsa oss till inbördeskrig där massmord inträffat. På så vis hoppas vi kunna bevisa att maktbalans ensamt har ett tillräckligt högt förklaringsvärde för vår frågeställning.

De mer nyanserade maktförhållandena och deras påverkan på lösningarna hoppas vi fånga i en ”rundabordsmodell”. I denna modell benämner vi olika parterna som starka, medel(starka) eller svaga, allt utifrån den verklighet som mött oss i litteratur och som återges i studiens empiriska delar.

De faktorer vi ansett vara relevanta är militär styrka, politiskt manöverutrymme, folkligt stöd och internationellt stöd. Dessa olika faktorer kan givetvis inte ses isolerat, utan är intimt sammankopplade och inbördes förstärkande respektive försvagande, modellen beskrivs mer ingående i stycke 5.2.

3 Metod

Vi valde att genomföra en jämförande fallstudie utifrån de analysobjekt vi granskat. Det finns uppenbara svårigheter med komparation av konflikter (Kissi 2004). Varje fall varierar beträffande tidpunkt, politisk och social kontext, förövarnas natur och historiskt arv.

Det är till följd av dessa variationer vi valt att genomföra just en jämförande fallstudie istället för en ren komparativ studie. Det begränsade antalet fall ger oss förhoppningsvis grundläggande detaljkunskap om varje analysobjekt. Vi har även lagt vikt vid att avgränsa studien tidsmässiga omfattning för att kunna begränsa de faktorer vi ämnar studera.

Men för att inte missa debattens bredd och komplexitet kommer vi i ett senare skede att presentera kompletterande faktorer.

3.1 Val av metod

Som nämnts ovan är många empiriska studier fallstudier och ickekomparativa flerfallsstudier. I hopp om att kunna bidra till att fylla denna lucka har vi valt att lägga fokus på den komparativa debatten. Med detta menar vi inte att andra empiriska studier är av mindre intresse, denna studie bygger till största del på material från denna typ av studier. Även den omfattande normativa debatten som förs är vital för fältet. Men vår förhoppning är att en jämförande fallstudie ska kunna komplettera dessa debatter genom en diskussion om förutsättningar i komparativ kontext.

3.2 Val av fall

Fallen är ett urval av massmord som har begåtts av den ena eller båda parterna i ett inbördeskrig som inträffat efter Andra världskriget. Man skall ha genomgått en transition till fred och försökt hitta inhemska lösningar till transitionell rättvisa. Dessa lösningar kan ta form av specialdomstolar, sanningskommissioner eller både och. Dock anser vi inte att det är relevant att grundligt studera de fall där ingen lösning har implementerats, då det blir transition utan rättvisa. Brotten skall ha ägt rum inom en alltjämt suverän stat, utan delning eller utbrytning. Detta då det egna folket och/eller deras representanter ska vara de som finner lösningen till hur man skall ställa de forna förbrytarna till svars, även de ur den egna befolkningen.

Med hjälp av ovanstående definition har vi valt fallen: Kambodja, Rwanda, Guatemala och Sierra Leone. Trots fallens variation hoppas vi kunna dra ett antal generella slutsatser givet de avgränsningar vi kommer att göra.

Läsaren bör även komma ihåg det begränsade urvalet som stod författarna till buds, fyra av sex (Bilaga 1). Vi känner att antalet är tillräckligt stort för att kunna dra vissa generella slutsatser, men samtidigt tillräckligt begränsat så att vi kan fånga de kvalitativa dimensionerna hos de valda fallen.

3.3 Avgränsning

Avgränsningarna vi gör syftar till att begränsa både de beroende och oberoende variablerna och på så vis öka våra möjligheter att generalisera utifrån våra slutsatser. De huvudsakliga avgränsningarna är relaterade till tiden.

Vi tänker oss hela konflikt- och fredsprocessen i sex steg: 1) Bakgrund till konflikt, 2) konflikt, 3) transition till fred, 4) lösningar till rättsskipning efter transition, 5) utfallet av dessa lösningar och 6) de samhälleliga konsekvenserna av de valda lösningarnas utfall. Man kan även tänka sig att steg 1 skulle kunna delas in i omedelbar bakgrund och bakomliggande historisk kontext med tillhörande kulturella föreställningar.

Dock ligger vår fokus på steg 2, 3 och 4 i den ovan beskrivda processen, men sammanfattar problematiken kring steg 5, utfallen av lösningarna, övergripande i en kompletterande analys, se kapitel 7. Vi kommer att beskriva de valda konflikterna översiktligt, för att sedan beskriva transitionerna till fred och slutligen de valda lösningarna. Därefter följer en analys där vi testar en för uppsatsen utvecklad modell på de valda lösningarna i hopp om att hitta samband och kausalitet.

Bakgrunden till varje konflikt ger en uppsättning unika politiska och historiska strukturer samt unika aktörer med varierande förmåga att verka inom och ha påverkan på, de givna strukturerna. Detta kommer vi självklart att ta hänsyn till under arbetets gång. Beträffande utfallet av de valda lösningarna, så ser vi ett starkt behov av att belysa de kvalitativa skillnaderna, trots att vi inte direkt komparerar resultaten av de arbeten som åstadkoms av de olika institutionella lösningarna.

3.4 Operationaliseringar

Med begreppet transition syftar vi till övergången från krig till fred, manifesterad i en fredsprocess. Detta skiljer sig, som nämnts tidigare, från den vanligaste definitionen inom transitionell rättvisa, från icke-demokrati till demokrati (Sriram 2006, tabell 2.1 s. 39) Dock anser vi, aningen provocerande, att vår definition är mer korrekt då många av de fall som studerats inom fältet transitionell rättvisa

knappast kan kallas demokratier. Beträffande våra fall klassas Kambodja som delvis fritt, Rwanda som icke-fritt, Guatemala som delvis fritt och Sierra Leone som icke-fritt, av Freedom House (www.freedomhouse.com).

Inbördeskrig definieras vi som en väpnad intern konflikt av den skala och omfattning i tid att den inte skulle kunna klassas som kupp. Dock finns det få rena inbördeskrig och vi kommer som ovan nämnts att ta hänsyn till externt stöd till olika parter i konflikten.

Massmord är svårdefinierat, det beror mycket på sammanhang, men då man behandlar nationell nivå, över tiotusen. Då vi studerar fall där omfattningen av morderna står i fokus, så tror vi inte att arten har en avgörande betydelse. Men det bör nämnas att det finns en problematik med att klassificera brotten som folkmord, *genocide* eller massmord med politiska motiv, *politicide* (Kissi 2004), som hamnar utanför denna studies fokus.

Med sanningskommission syftar vi till de institutioner som refereras till som sådana, trots att de skiftar i utformning och mandat. Det mest kända fallet är kanske Sydafrika (Tutu 1999), bland våra fall återfinns Guatemala och Sierra Leone (Bilaga 2).

Specialdomstol syftar till de rättsinstanser som upprättats speciellt för att behandla de fall som rör den typ av konflikter vi studerar. De innefattar inhemska specialdomstolar, internationella *ad-hoc*-domstolar och hybriddomstolar. Vi kommer framöver att åsyfta inhemska lösningar då vi använder begreppet.

Hybriddomstolar är skapade i samråd mellan Förenta Nationerna, FN, och landet i fråga. De förenar på så vis internationell resurser och kompetens med nationell legitimitet (Grenfell 2004, s. 523) Hybriddomstolar kräver dessutom aktiv initiering och deltagande från landet där brotten har begåtts.

De två befintliga fall av *ad-hoc*-domstolar, *International Criminal Tribunal for Rwanda*, ICTR, och *International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*, ICTFY, initierades av säkerhetsrådet med medgivande från landet, men här är landets deltagande mer passivt, i Rwandas fall nästan obefintligt.

Vi kommer inte att inkludera *ad-hoc*-domstolen ICTR i vår studie, av de skäl som anges ovan, initiering och deltagande. *Ad-hoc*-domstolar har varit viktiga för utvecklingen inom internationell rätt, men dess omfång har i praktiken varit förhållandevis marginellt rent kvantitativt (Gready 2005, s. 9-11).

Dessutom är det osannolikt att ICTR kommer att åtala mer än 150 personer (Lanegran 2005, s. 119), vilket bör ställas i förhållande till de hundratusentals som hålls häktade i Rwanda i väntan på rättegång i det inhemska rättssystemet. Mellan 1995 och januari 2003 har man spenderat 500 miljoner dollar och levererat nio domslut. Detta har gjort att domstolen dessvärre är både okänd och obetydlig för folket i Rwanda (Gready 2005, s. 11).

Av skälen vi angett i val av fall 3.1, så faller även den internationella permanenta domstolen ICC utanför denna studies ram.

3.5 Material

Vårt valda material består främst av sekundärmaterial, både i form av böcker så väl som av artiklar. I kapitel 4 där vi beskriver de valda fallen förlitar vi oss främst till litteratur av författare som bevittnat konflikternas händelseförlopp eller är väl bekanta med länderna i fråga. (Dallaire 2003, Kamm 1998, Peterson 2000, Strömberg 2005), men även institutioners rapporter (UNIDIR 2006). Vidare använder vi i studien av fredsprocessen artiklar skrivna inom den akademiska sfären (Schabas 2003, Schabas 2005, Lanegran 2005, Forsberg & Teivainen 1998, Gready 2005). Primärmaterial består uteslutande av information från Internet, från hemsidor tillhörande myndigheter och organisationer.

Som komplement till vår empiriska studie tar vi upp normativa element inom transitionell rättvisa främst i form av böcker (Tutu 1999, Barahona de Brito, m.fl. ed. 2001), men även artiklar (Kaminski, m.fl. 2006).

Ett övergripande problemet med sekundärmaterial är att man blir beroende av andras bedömningar och tolkningar, med andra ord författarnas oberoende från själva fallen. Detta problem förstärks i vår studie med hänsyn till vittnesberättelser som skildrar enorm grymhet och den inverkan detta troligtvis haft på de författare som skildrar förloppen. Vi har därför använt minst två källor per fall, för att styrka materialets trovärdighet. (Esaiasson m.fl. 2004, s.309)

4 De olika fallen: Konflikt och fred

Vi kommer att presentera konflikternas förlopp och fredsprocessen i de fall vi valt att studera. Dessa följer i kronologisk ordning; Kambodja 1975-1979, Guatemala 1969-1996, Rwanda 1994 och Sierra Leone 1991-1997.

4.1 Kambodja 1975-1979

I april 1975 intar Röda khmererna den kambodjanska huvudstaden Phnom Penh. Detta efter fem års stridigheter mellan den kommunistiska gerillan och den konservativa Lon Nols regering. Lon Nol flyr till USA, som stött honom under konflikten, alltmedan Röda khmererna börjar evakuera städerna (Kamm 1993, s. xix, 120-123). Detta kom att bli början på en händelseutveckling som skulle kulminera i ett massmord av fasansfulla proportioner.

Röda khmererna påstod sig kämpa för prins Sihanouk, som hade blivit avsatt under Lon Nols regim. Prinsen var en nationell symbol och till följd av bland annat detta, sågs khmererna som befriare när de intog Phnom Penh (Fredriksson 1993, s. 147). Man trodde att freden äntligen hade kommit (Kamm 1993, s. 121).

Men under ledaren Pol Pots vision om ett lantbrukssamhälle där folk uppfylldes av den kommunistiska andan tvångsförflyttades en enorm massa människor från städerna till landsbygden, en skrämmande stor andel av dem dog. Prins Sihanouk, vars legitimerande namn man inte längre behövde, var nu mest i vägen och låstes in i kungliga slottet (Kamm 1993, s. 130).

Den nya regimen gick under namnet *Angkar*, ”organisationen” och var länge en ytterst hemlig konstellation. Det tog ett bra tag innan Pol Pot framträdde offentligt. Angkar värnade stark om ”den khmeriska rasen” samt revolutionens renhet. Man menade att städer var av ondo, särskilt Phnom Penh och att ett rättfärdigt samhälle måste byggas från landsbygden. (Fredriksson 1993, 148-151)

Livet i Kambodja blev närmast outhärdligt, att utöva religion, klaga, sörja anhöriga, inte arbeta tillräckligt hårt är exempel på brott som kunde straffas med döden. Runt 1,7 miljoner dog av svält, sjukdomar, utmattning och mord. (www.freedomhouse.org)

År 1978 invaderades Kambodja av Vietnam och störtade Pol Pots regim, som flydde mot gränstrakterna kring Thailand. Vietnam hade tydliga intressen av att invadera Kambodja. Trots det så kom invasionen som en skänk från ovan för kambodjanerna, som nu kunde lämna arbetslägren och försöka hitta sina familjer, om de nu fortfarande var vid liv. (Fredriksson 1993, sid. 155-156)

1979 bestod Röda khmererna av små gerillagrupper i nordvästra och södra Kambodja. Men det var ändå de som representerade landet i FN, detta med stöd från både Kina och USA. Staterna hade valt att stå bakom Pol Pots regim då de ansåg att Vietnam var det allvarligaste hotet (ibid., s. 157-158).

I ett försök att ena anti-vietnamesiska krafter drev Kina 1982 igenom Samlingsregeringen för Demokratiska Kampuchea med Sihanouk som ledare, Son Sann som premiärminister och Röda khmerer deltagande (Kamm 1998, s. 195-196). Man befann sig närmast i ett dödläge.

Men en internationell händelse skulle få återverkningar i Kambodja då Michail Gorbatjov kom till makten i Sovjet 1985, han minskade drastiskt unionens stöd till Vietnam. Detta innebar i förlängningen att Vietnam måste dra tillbaka sina trupper från Kambodja (ibid., s. 202-203), vilket skedde under 80-talet senare halva.

Den 10 september 1990 bildas *The Supreme National Council* av den pro-vietnamesiske Hun Sen och Sihanouks samlingsregering (ibid., s. 204). Den 23 oktober 1991 skriver 17 länder och samtliga stridande fraktioner under ett fredsavtal i Paris (ibid., s. 205). *United Nations Transitional Authority* (UNTAC) etableras genom avtalet, vilken tog över det reella styret av landet tills en demokratisk regering kunde väljas och gavs i uppgift att avväpna samtliga parter (ibid., s. 206-207).

Valet 1993 vanns av rojalisterna, med prins Ranariddh i spetsen (ibid, s. 222). Men trots detta valde hans far kung Sihanouk att utlysa en samlingsregering med sig själv som premiärminister samt prinsen och valets förlorare Hun Sen som vicepremiärministrar (ibid., s. 223). Denna kärlek varar inte länge, både Ranariddh och Hun Sen använder odemokratiska medel för att bekämpa varandra. Än idag är det politiska läget oroligt.

4.2 Rwanda 1994

Den hutudominerade regeringens president Habyarimana och den tutsidominerade motståndsrörelsen i exil, *Rwanda Patriotic Front* (RPF) slöt genom Arushaavtalet fred i augusti 1993. En samlingsregering skulle tillsättas och rebellerna skulle inkorporeras i armén (Peterson 2000, s. 271). Men den avtalade regeringen blev aldrig tillsatt till följd av kravaller och politiska oroligheter (Dallaire 2003, s. 138-139; 178-179). Många hutuer ansåg att den innehöll alltför många RPF-sympatisörer och att detta kunde leda till rättegångar mot den gamla regeringen.

Under tiden försåg hutuextremisterna de militanta ungdomsorganisationen Interahamwe med vapen, träning och instruktioner. Organisationen gjorde upp noggranna listor på tutsier i de egna byarna efter vilka man sedan skulle skrida till verket (Peterson 2000, s. 276).

Den tändande gnistan var då president Habyarimanas plan störtade på Kigalis flygplats i april 1994, RPF anklagades genast för att ha planerat ett attentat. Det förmodade attentatet aktiverade Interahamwe som snart anordnade en lång rad blodiga massakrer på tutsier, ofta endast med hjälp av *machetes*.

Inom loppet av tre månader, från juni 1994 till augusti samma år hade omkring 800,000 människor, främst tutsier mördats. Tiotusentals andra våldtogs, lemlästades, misshandlades och fick egendom förstörd. Interahamwe anses ligga bakom merparten av dessa brott. Den extremistiska radiostationen RTL M propagerade för utrotning av alla *inyenzi*, kackerlackor, som man kallade tutsierna för (ibid., s. 142).

Frankrike var det enda land som aktivt ingrep, fast då på hutuernas sida. Man upprättade en "humanitär zon" i landets västra del, men RPFs framfart hade fått upp ett sådant tempo att det inte gick att påverka konfliktens utgång. Musevenis Uganda aktivt stödde skivt RPF genom konflikten.

Efter att general Paul Kagames *Rwanda Patriotic Army* (RPA) – RPFs militära gren – intagit Kigali och senare utlyst en unilateral vapenvila (ibid., s. 459-467), så upphörde striderna och därmed de värsta övergreppen. Även ett hämndlyst RPA gjorde sig skyldiga till brott mot mänskliga rättigheter. Veckorna efter sin seger hölls ett antal "rättegångar" med följande dödsdomar, egendom konfiskerades och hemvändande hutuer tvångsvisiterades (ibid., s. 478-479). Dock var brutaliteten och skalan betydligt mindre än de brott som föregått dem.

1994 fanns ambitionen från den nya regeringen att grundligt utreda de brott mot mänskliga rättigheter som begåtts under inbördeskriget. Under en konferens tryckte Sydafrika på vikten av en sanningskommission och delvis amnesti efter egna erfarenheter. President Pasteur Bizimungu menade att det behövdes nya former för rättvisa, men avfärdade amnesti (Schabas 2005, s. 884). En bieffekt blev att det under 90-talet satt mer än 100,000 häktade och hela tio år efter folkmordet väntade tiotusentals fortfarande på sina rättegångar (ibid., s. 880). De första domarna kritiserades allvarligt av människorättsorganisationer, då rättssäkerheten var bristande och dödsstraff alltför vanliga (ibid., s. 886).

Det beslutades att parallellt med den internationella domstolen, ICTR skulle inhemska domstolar arbeta. 1996 godkändes den lag som möjliggjorde specialdomstolarna (ibid., s. 884-885). Man definierade fyra kategorier av förövare; de som planerade folkmord, de som begick mord, allvarliga brott mot person och brott mot egendomsrätt. Lagen var utformad så att erkännande skulle leda till kraftigt reducerade straff, ifall förövaren inte tillhörde den första kategorin (ibid., s. 885). Vid 2004 uppskattas att 10,000 personer har prövats i folkmordsrelaterade mål i Rwanda (ibid., s. 888). Det är en hög siffra, speciellt om man tar hänsyn till att landet var totalt utarmat efter konflikten. Men i januari 2005 återstod fortfarande runt 80,000 häktade som väntade på rättegång. Regeringen skulle under alla omständigheter bli tvungen att vidta åtgärder, det skulle ta uppåt åttio år ifall man bibehöll samma tempo som tidigare.

Redan i februari 1997 förklarade vicepresident Kagame att man borde överväga alternativa vägar till transitionell rättvisa. En utredning kom i juni 1999 fram till att man borde inrätta s.k. *Gacaca*-domstolar. *Gacaca* är kiryanwanda för gräsmatta, vilket härstammar från förkoloniala rådsmöten där deltagarna satt på gräsmattan och delade ut domslut (ibid., s. 891). Dessa *Gacaca*-domstolar togs i bruk 2001 och hade dömande befogenheter. Alltjämt fanns tanken att erkännande skulle leda till kraftigt reducerade straff.

Gacaca skulle innebära en avslutning på rättsprocesserna, men öppnade upp en störtflod av åtal, man har talat om uppåt en miljon anklagade (ibid., s. 882). För detta behövdes uppskattningsvis en enorm personalstyrka, i oktober 2001 hade hela 254,000 tjänstemän valts (Gready 2005, s. 13).

Under den pilotrunda som genomfördes under 2005 har 2,883 personer erkänt och i 555 fall har den misstänkte släppts (www.inkiko-gacaca.gov.rw). I januari 2005 var runt 60,000 fall förberedda för Gacaca-domstolarna (Schabas 2005, s. 894). Arbetet med Gacaca pågår alltjämt.

4.3 Guatemala 1969-1996

Att en konflikt mellan ett av världens största bananföretag, *United Fruit Company* och en vald regering skulle bli startskottet till Latinamerikas kanske värsta massmord kan vara svårt att föreställa sig. Men det var vad som skedde i Guatemala i början av 1950-talet. Bananföretaget ägde vid den här tiden hela 250,000 hektar mark i Guatemala, varav ca 15 % utnyttjades. President Juan José Arévalo ansåg detta vara en ohållbar fördelning och tvångsinlöste 200,000 hektar jord från företaget och gav befolkningen tillgång till den istället. Han betalade *United Fruit Company* den summa som de hade deklarerat till myndigheterna som taxeringsvärde. (Kumm 1997, s. 3-4)

Detta var något som skapade het debatt i USA, vilka anklagade Guatemalas styre för att vara kommunistiskt. Situationen var enligt dem ohållbar, varav en CIA-stödd kupp inleddes för att störta regeringen i Guatemala. Översten Castillo Armas blev, med USA i ryggen, president i landet och gav helt sonika tillbaka all mark till frukt företaget (ibid., s. 7). Som kuriosa kan nämnas att *United Fruit Company* bytte 1985 namn till *Chiquita Brands International Inc.*

Efter detta kantas Guatemalas nutidshistoria av en rad våldsamma militärregimer, ingen mycket bättre än den andra, alla på jakt efter makten. Regeringens motståndare bestod av fyra olika gerillagrupper och mellan dessa stridande parter hamnade maya-ursprungsbefolkningen. Gerillorna hade en mängd inre motsättningar men den gemensamma fienden fick dem att 1982 bilda en gemensam front. De fyra rörelserna enades under namnet *Unión Revolucionaria Nacional Guatemalteca*, URNG. (Forsberg & Teivainen 1998, sid. 79-81)

Samma år tog general Efraín Ríos Montt makten i Guatemala (Kumm 1997, s. 16), hans regim kom att bli en av de blodigaste episoderna under inbördeskriget. I sin jakt på gerillasoldater utplånade man hela maya-byar. Montt introducerade ”brända jordens taktik”, som i *Ixcana*-regionen resulterade i sju totalförstörda byar mellan februari och mars det året (ibid., s. 17). Men erbjöd även folk på landsbygden mat i utbyte mot militärtjänstgöring, vilket medförde att många fick begå avskryvda övergrepp mot sina grannar i vad som kom att kallas ”hemvärn”.

År 1984 såg de värsta blodbadet i det förgångna, militären hade inte lyckats besegra gerillan, men hade ändå makt över i stort sett hela landet. URNG var försvagat och ansåg att de inte skulle kunna vinna kampen genom våld längre.

1985 valdes kristdemokraten Vinicio Cerezo Arévalo till president vilket var ett stort steg för fredsprocessen. Arévalo hade höga tankar om de mänskliga rättigheterna och ville förhandla med gerillan, många kände ett starkt hopp för att han skulle kunna förändra Guatemalas öde drastiskt. Presidenten hade dock lite makt i förhållande till militären, vilka dessutom hade infört en lag om amnesti fyra dagar innan Arévalo blev president. Arévalo lyckades dock öppna upp en dialog med URNG. (Forsberg & Teivainen 1998, s. 83-84).

Men det var först på 1990-talet som förhandlingarna riktigt kom igång, då också med FNs stöd. Även militären började 1991 anse att man borde styra mot en fredlig lösning, mycket tack vare president Álvaro Arzús förhandlingsförsök (Kumm 1997, s. 21). 1994 kom de båda sidorna överens om att införa en sanningskommission i landet, för att på så sätt klargöra vad som egentligen skett. 1996 undertecknades till slut fredsavtalet av de båda parterna i närvaro av FN. Sanningskommissionens tidsram och mandat var svagt, till följd av militärens motvilja (Ross 2004, s. 74). Men det blir inte alltid som man tänkt sig.

Trots begränsningarna lades sanningskommissionens rapport från 1999, *Memory of Silence* 93 % av skulden till övergreppen på militären och regeringsstödda "hemvärdet" (ibid., s. 79). Guatemalas sanningskommission klarade dock inte av att uppfylla alla de krav och förhoppningar som var satta på den. Den var mer ett verktyg för de två politiska parterna att nu kunna dela upp makten mellan sig och skapa sig själva en stabil politisk grund att stå på (ibid., s.74) Befolkningens behov fick komma i andra hand.

4.4 Sierra Leone 1991-1997

Det dominerande partiet efter självständigheten SLPP förlorar makten till APC i mars 1967. Under ledning av Siaka Stevens omvandlade APC sakta landet till en enpartistat och frångick därmed Sierra Leones annars lovande demokratiska utveckling. 1978 blev landet officiellt till en enpartistat (UNIDIR 2006, s. 27) Med tiden kom APC att lida av omfattande korruption (ibid., s. 29-30), till följd av sitt maktmonopol. Detta leder till allmänt missnöje och det är detta maktmissbruk som *Revolutionary United Front* (RUF) hävdade sig vilja bekämpa.

I mars 1991 inledde RUF-gerillan sina attacker mot gränsstäder i östra Sierra Leone. Gerillan leddes av korpralen Foday Sankoh och stöddes av en hämndlysten liberiansk gerillaledare vid namn Charles Taylor, som ville lära Sierra Leone en läxa för att låtit de västafrikanska ländernas EGOMOG-trupper upprätta baser i landet (ibid., s. 16). Regeringen såg dock inte RUF-gerillan som något allvarligt hot vid denna tidpunkt.

Regeringspartiet APC, som då leddes av Momoh, störtas genom en kupp av *National Provisional Ruling Council* (NPRC) i april 1992, alltmedan RUF fortfarande terroriserar civilbefolkningen. Med tiden kan dock FN börja ställa krav på demokratisering. Detta har möjliggjorts genom en intern kupp inom NPRC då brigadgeneral Bio ersatt kapten Valentine som ledare (ibid., s. 37-38).

Genom det val som blir resultatet kommer SLPP åter till makten i maj 1996, under president Ahmad Tejan Kabbah (ibid., s. 38). Den 30 november samma år möter presidenten RUF i Abidjan där man undertecknar ett fredsavtal.

Men misstänksamheten var stor och när regeringen uttalade sitt stöd för en intern kupp för att få bort Sankoh bröt avtalet samman (ibid., s. 39). Den 25 maj störtas Kabbah och tvingades i flykt av *Armed Forces Revolutionary Council* (AFRC), bestående av delar av armén, under major Johnny Paul Koroma. Koroma bjöd även in RUF till en samlingsregering, till den hårt drabbade civilbefolkningens bestörtning. Inte heller gjordes några allvarliga ansträngningar att komma tillrätta med korruptionen, vilket ju varit RPFs uttalade målsättning.

AFRC erkändes inte av den västafrikanska sammanslutningen ECOWAS, inte heller av FN och ECOMOG, ECOWAS militära gren, fick i uppgift att avsätta kuppmaakarna (ibid., s. 40). AFRC och RUF lyckats genomföra en blodig invasion av huvudstaden Freetown den 6 januari 1999 (ibid., s. 42), men de blir snart drivna tillbaks av ECOMOG. Det står nu klart för samtliga parter att denna konflikt inte kan vinnas med vapenmakt.

För att hejda RUFs brutala framfart i försvarslösa byar skapades Civil Defense Forces (CDFs), vilket ledde till en ytterligare beväpning av landet (ibid., s. 61-62). När våldet väl var över hade 50,000 människor dödats och tusentals misshandlats och stympats. Dessutom befann sig mer än en tredjedel av landets fem miljoner människor på flykt (Gready 2005, s. 15).

Den 7 juli 1999 slöt RUF och regeringen Kabbah fred i Lomé. Där enades man om bildandet av en sanningskommission, men de stridande parterna skulle samtidigt ges total amnesti (UNIDIR, s. 46-47), något som kritiserades av internationella organisationer (Schabas 2003, s. 1036).

Men efter det att RUF återupptagit stridigheterna i maj-juni 2000 började man överväga amnestins legitimitet (ibid., s. 1035-1036), speciellt RUFs kidnappning av 500 av FNs fredsbevarare skapade debatt (Gready 2005, s. 15). Man valde att möjliggöra åtal mot dem som bar det största ansvaret, som man formulerade det. En formulering som täckte både Koroma och Sankoh (Schabas 2003, s. 1037).

En specialdomstol skapades enligt överenskommelse mellan FN och Sierra Leones regering (ibid., s. 1040). Den har företrädare framför de nationella domstolarna, på så sätt kan man kringgå amnestin som utfärdades genom Loméavtalet och består av både nationella och internationella jurister. Dess syfte är att pröva de fall av brott mot mänskliga rättigheter som inträffat efter den 30 november 2006, dvs. efter den misslyckade freden i Abidjan (ibid., s. 1041).

Sanningskommissionen startade sitt arbete i april 2003. Offentliga förhör hölls i Freetown och i tolv provinser, man lyckades samla in 9,000 uttalanden (Kelsall 2005, s. 363). Men kommissionens resurser var begränsade liksom dess tidsram.

Ett problem med kombinationen av sanningskommission och domstol har varit att befolkningen, framförallt förövare, har haft svårt att skilja på de båda instanserna. Detta har gjort att man varit ovillig att erkänna brott inför sanningskommissionen i tron om att detta sedan kan användas som bevis i domstolen.

5 Analys

I detta kapitel kommer analyserar vi fallen och försöker förklara orsakerna till val av lösningar. Först använder vi Huntingtons begrepp, mycket för att få en översikt. Sedan analyserar vi, genom rundabordsmodellen, varje enskilt land och sammanställer sedan resultaten i ett komparativt avsnitt.

5.1 Huntingtons begrepp

I stycke 2.1 presenterade vi Huntingtons begreppsapparat, som vi här testar mot den empiri vi har studerat. Vi tänker oss att begreppen svarar mot de idealiserade antaganden vi gör i tabell 2.1.

tabell 5.1

Analysobjekt	Transition	TRC	SC
Kambodja I (1990)	Transplacement	Nej	Nej
Kambodja II (1998)	Replacement/ Transplacement	Nej	Ja (Svag)
Rwanda (1994)	Replacement	Nej	Ja
Guatemala (1996)	Transformation/ Transplacement	Ja (Svag)	Nej
Sierra Leone I (1999)	Transplacement	Ja	Nej
Sierra Leone II (2000)	Transplacement	Ja	Ja (Svag)

Som vi ser i tabellen ovan ger Huntingtons begrepp endast delvis det förklaringsvärde som krävs för att ett direkt kausalt samband ska återfinnas. Variationen kan lätt förklaras med det faktum att transitionsformerna varierar nästan lika mycket inom varje kategori som mellan varandra. Fast med utgångspunkt ifrån vad tabellen faktiskt säger fortsätter vi analysen med hjälp av den egna modellen.

5.2 Tillämpning av rundabordsmodellen

Sriram presenterar tre förklaringsfaktorer i sin studie: Internationell inblandning, intern maktbalans och konfliktens natur (Sriram 2004, s. 20). Detta bekräftar våra tankegångar, men vi har valt att fokusera på den interna maktbalansen och koppla den internationella/externa inblandningen till denna. Beträffande konfliktens natur erkänner vi att detta har stor inverkan, men det skulle hämma vår jämförande analys ifall vi lade för stor tyngd vid detta. För att fånga den kvalitativa dimensionen i de olika lösningarna så har vi konstruerat en rundabordsmodell för att fånga detta.

I denna modell ställs de olika aktörernas styrkeförhållande mot varandra under själva transitionen från krig till fred. De aktörer som är aktiva parter i fredsprocessen är markerade med **fet** stil. Läsaren bör ta hänsyn till att det är fredsprocessen snarare än själva förhandlingen som skildras i modellerna nedan. Däremot kan fredsförhandlingar förkroppsliga alternativt manifesteras hela fredsprocessen och på så vis bli centrala för val av lösningar.

I denna modell agerar externa aktörer som agenter åt de interna aktörerna. Även ifall detta förhållande i realiteten var omvänt då de interna aktörerna ofta ingick i stormakternas makropolitiska spektra.

De viktigaste typerna av stöd från externa aktörer har vi grovt identifierat som politiskt stöd (*p*), ekonomiskt bistånd (*e*), direkt militärt stöd (*m*) och/eller beväpning (*b*). Dessa varierar i sin tur i omfång, även ifall modellen inte skildrar denna nyansskillnad, hoppas vi att det framgått av beskrivningarna av fallen ovan eller analysen nedan.

Heldragna linjer innebär regelrätt och öppet stöd, medan streckad linje innebär indirekt stöd, stöd för policy eller relativa sympatier. Linje som bryts av ett streck syftar till ett tidigare aktivt stöd som avbrutits under processens gång och verkar till nackdel för den berörda parten.

FN har rollen av en medlare och är en konstant vid förhandlingsbordet, trots att dess ambitioner och styrka varierar till följd av dess medlemmars stöd. Organisationens prioritering antas vara fred och de antas vara opartiska om inget annat antyds i texten.

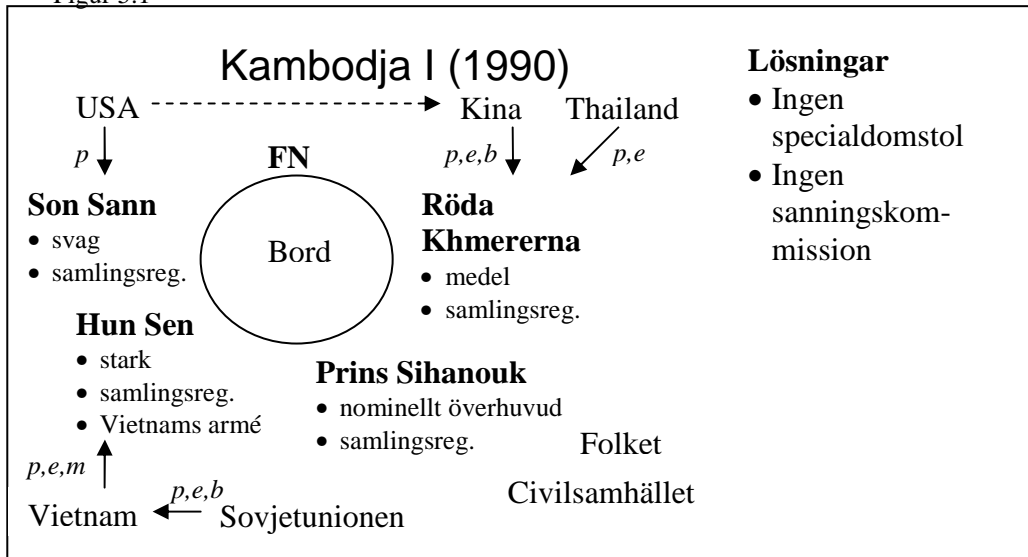
5.2.1 Kambodja

Fallet Kambodja kompliceras av den massiva inblandning från externa aktörer, tveksamma lojaliteter och den långa perioden mellan själva konflikten och det att man tog tag i frågan om transitionell rättvisa. Freden var likaledes en utdragen process, men vi har valt två avgörande tillfällen för analys, Kambodja I och Kambodja II.

Kambodja I. Då Vietnams armé invaderat landet var Röda khmererna geografiskt marginaliserade, men tack deras bibehållna militära styrka och stödet från Kina och Thailand utgjorde man fortfarande en maktfaktor.

1990 tillsattes en samlingsregering för att leda landet till fred (Kamm, s. 204-205). Kina insisterade alltjämt på att Khmererna skulle få ta del i denna, med USAs goda minne. USA å sin sida tryckte själva på för anti-kommunistiske vän Son Sann, som utöver detta stöd inte hade mycket politisk eller militär makt (ibid., s. 196).

Figur 5.1

Internationella påtryckningar för rättvisa ignoreras mer eller mindre. Folket tillfrågades aldrig om vare sig försoning, upprättelse eller kompensation. Civilsamhället var svagt, mycket beroende på den oerhört nedbrytande kraft Röda khmererna misslyckade samhällsprojekt.

Kambodja II. Khmererna splittrades efter det att Pol Pot ställts inför rätta av sina forna anhängare (Kamm 1998, s. 203). Internationella påtryckningar för en rättsprocess var alltjämt starka. Ett problem är att khmerernas motståndare inte höll ihop. Samtliga kände dock av vikten att bli så inflytelserika som möjligt, vilket gjorde att alla politiska anhängare tas emot med öppna armar.

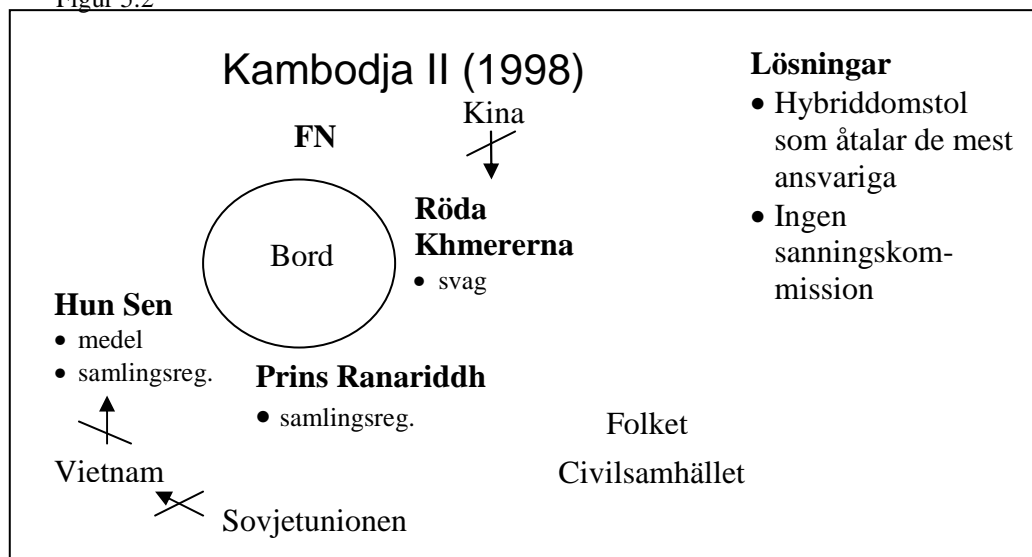
På så sätt kunde en mängd f.d. Röda khmerer komma in i de konventionella partierna, vilket medför att de nu fick en viss makt inom landets politiska sfär (Lanegran 2005, s. 119), trots att de som gruppvar ute ur bilden. Inget parti hade incitament att ställa ett stort antal inför rätta, varav man slutligen även bestämde sig för att bara åtala ledarna inom Röda khmererna.

Ieng Sary, "Broder nummer 2" och Pol Pots svåger, var den första i toppskiktet som lämnade Röda khmererna, detta 1996. Han belönades med kunglig nåd och fick i praktiken autonomt styre över staden Pailin med omgivning (Kamm 1998, s. 238-239).

Det tog hela 28 år innan man bestämde sig för att verkligen ställa ledarna för massmordet inför rätta i Kambodja, sedan tog det ytterligare tid att bestämma sig

för hur denna skulle se ut. Domstolen finansieras av FN, men är helt och hållet en kambodjansk enhet med huvudsakligen kambodjanska domare (www.dn.se). 2001 inrättades hybriddomstolen för Kambodja, med uppgift att ställa de mest ansvariga inom Röda khmererna inför rätta (www.eccc.gov.kh/english). Duch, chefen för den ökända tortyranstalten *Toul Sleng*-fängelset står åtalad. Det gör även Ieng Sary, då den tidigare benådan han fått av kung Sihanouk upphävts av domstolen.

Figur 5.2

Först nu till sommaren 2007 kommer de första förhören att hållas. Både externa och interna röster menar dock att det tagit sådan tid p.g.a. den kambodjanska regeringens ovilja gentemot hela domstolsprocessen. Detta då det sägs att de räds det faktum att en del av deras medlemmar skulle kunna bli kallade till domstol. Då flera av den sittande regeringens ministrar, däribland premiärminister Hun Sen, var ledare om än på underordnad nivå, i Röda khmerernas regim (www.dn.se).

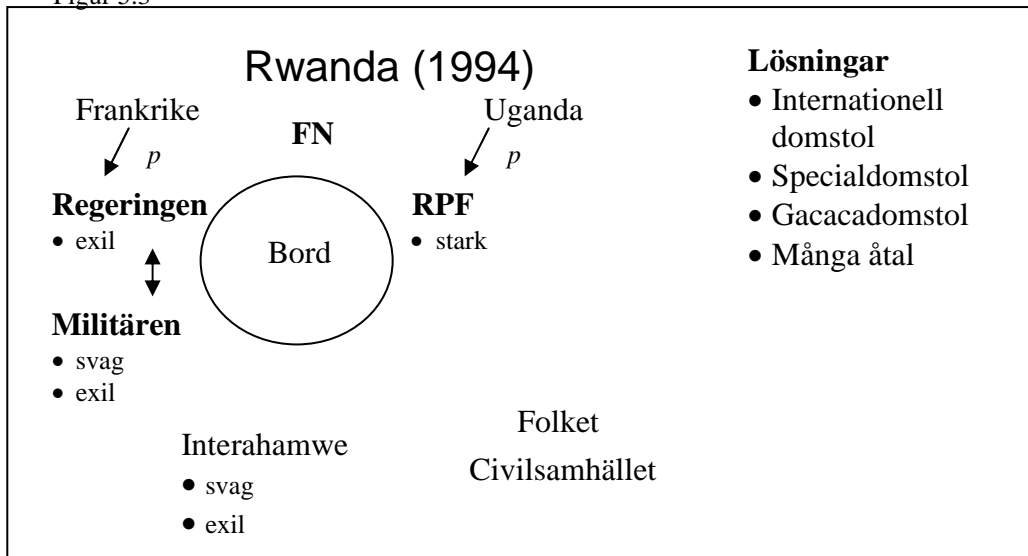
5.2.2 Rwanda

Rwanda är ett klart fall av replacement. Efter att de tutsidominerade rebellerna RPF intagit Kigale och utlyst en ensidig vapenvila i juli 1994 dikterade de helt villkoren för freden som följde.

Den franskstödda regeringen var marginaliserad, splittrad, gömde sig eller var på flykt. Den nya RPF-regeringen förberedde omfattande åtal i inhemska domstolar och trots att man erkände den internationella domstolen ville man behålla ett stort inflytande även över denna (Lanegran 2005, s. 113).

Regeringen är mån om att vinna det internationella samfundets välvilja genom att uppvisa rättssäkerhet i rättegångarna. Erkännande skulle leda till lindrigare straff (Schabas 2005, s. 884), dock var man kompromisslösa gällande generella amnestier.

Figur 5.3

Detta var och är problematiskt då förhållanden under vilka de misstänkta hålls är undermålig. Vidare har kritik riktats mot RPF för deras ovilja att låta ICTR undersöka brott som deras officerare står anklagade för (Gready 2005, s. 11).

Folkets delaktighet i själva fredsprocessen var inte stor, mycket beroende på krigets och massmordets nedbrytande kraft, offren företrädde helt av RPF då det var det enda alternativet. Även civilsamhället var mycket svagt, av samma anledning. RPF har helt dikterat villkoren.

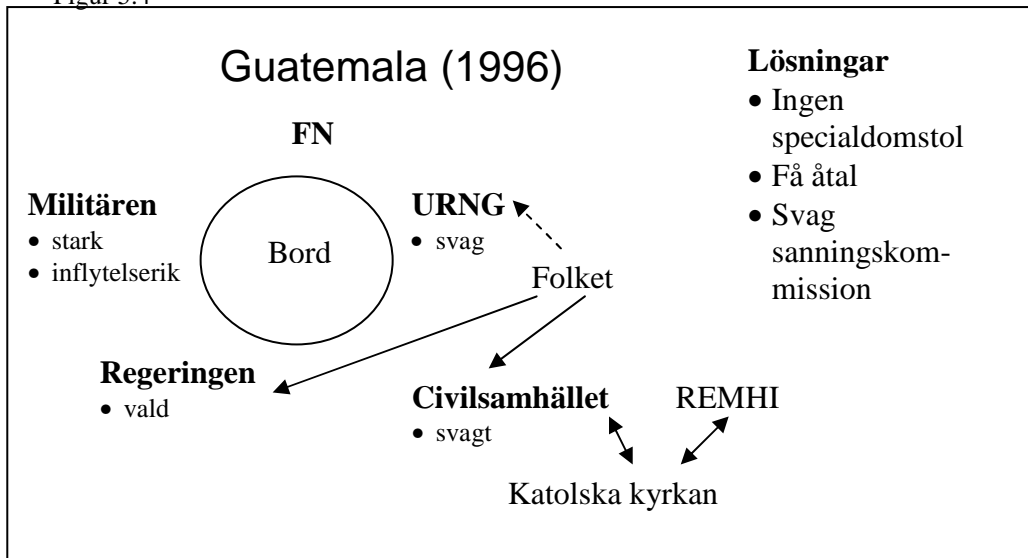
5.2.3 Guatemala

Guatemala byter regeringar över tiden, men militären behöll stort inflytande och var ofta makten bakom presidenterna. Man kan antingen klassa transitionen som en svag form av transplacement eller rent utav transformation.

Någon specialdomstol tillsattes inte, då militären redan innan president V. Arévalo installerats, lagstiftat om amnesti. Då militären maktposition fortfarande var av extremt betydelsefull, vågade ingen ta upp rättegångar. Rädslan för ännu en stadskupp var för stor.

Inte många har dömts för vad som hände under inbördeskriget i Guatemala och de som väl har hamnat under åtal har fått väldigt generösa strafflindringar, eller till och med benådats. I februari 2005 stoppade högsta domstolen rättegången mot 16 soldater, vilka anklagades för att ha mördat runt 200 människor i byn Dos Erres 1982. Domstolen hänvisade till 1996-års amnesti (www.freedomhouse.com). De som under kriget satt på ledande positioner i den militära sektorn är idag ofta aktiva inom den organiserade brottsligheten.

Figur 5.4

I sanningskommissionens rapport skulle inga namn nämnas och det betonades även att inget skulle kunna användas som bevis vid rättegång. (Sriram 2004, sid. 44) Befolkningen såg till en början sanningskommissionen som en lättnad, medan f.d. diktatorer, däribland Montt, ansåg detta vara ett internationellt påfund och spektakel för att svartmåla Guatemala (Ross 2004, s. 79-80). Då militärens makt fortfarande var stark i landet så fick inte sanningskommissionen de resurser och tidsramar som den egentligen behövde (Forsberg & Teivainen 1998, s. 87-88, 92).

I sanningskommissionens rapport, *Memory of Silence*, riktas trots detta skarp kritik mot militären. Men långt ifrån hela sanningen hade kommit fram och befolkningen var otålig att delge mer information i hopp om upprättelse.

Det ska påpekas att den officiella sanningskommissionens bristfälliga resultat fick civil samhället att reagera genom att samla in information på egen hand, många av dessa med den katolska kyrkan som stöd. Den viktigaste och största aktionen, vid namn *Reconstrucción de la Memoria Histórica de Guatemala*, stod biskop Juan Gerardi för. Han samlade bland annat in 5180 vittnesmål, alla väl dokumenterade och med slutsatsen att militären låg bakom de flesta av de grymma brott som begåtts under kriget. I sista stund avstod han från att namnge lagbrytarna men det räckte inte. Biskop Gerardi mördades två dagar efter att han lämnat in sin rapport. (Forsberg & Teivainen 1998, sid. 99-100)

Regeringen ovilja att införa domstolar hänger samman med den nationella militärens inbyggda styrka, samt många högt uppsatta regeringsföreträdare band till dem som eventuellt kan åtalas.

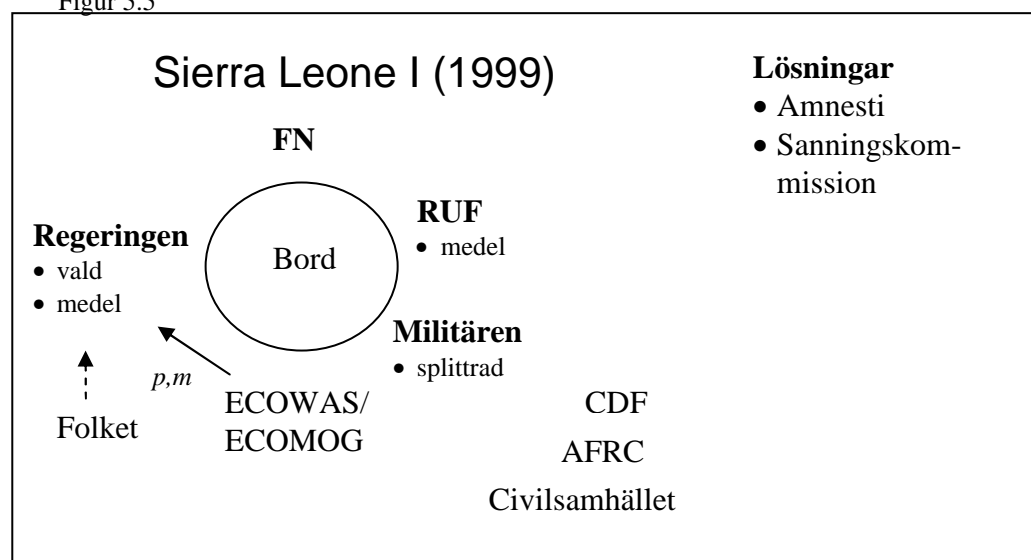
5.2.4 Sierra Leone

Fredsprocessen i Sierra Leone skedde stegvis och blir således mer komplicerat att analysera med rundabordsmodellen då denna inte innefattar förändringar över tiden. Därför presenteras detta fall i två delar Sierra Leone I och Sierra Leone II.

Sierra Leone I. Efter att Freetown intagits av rebellerna i januari 1999 och återerövrats av ECOMOG följande månad, slöt i juli de stridande parterna fred i Lomé (UNIDIR 2006, s. 42-44). I fredsavtalet ingick en klausul om generell amnesti för alla RUF-rebeller, trots de internationella NGOs protester. Regeringen prioriterade fred då man hade intagandet av huvudstaden färskt i minnet.

I Loméavtalet beslutades även om införandet av en sanningskommission. Man beslutade vidare om ett avvärningsprogram lett av FN-styrkan UNAMSIL, vilket var viktigt för fredens hållbarhet. Då UNAMSIL lämnade landet 2005 hade hela 70,000 personer ur armén, samt RUF/AFRC och CDF avvärnats (www.sakerhetspolitik.se).

Figur 5.5

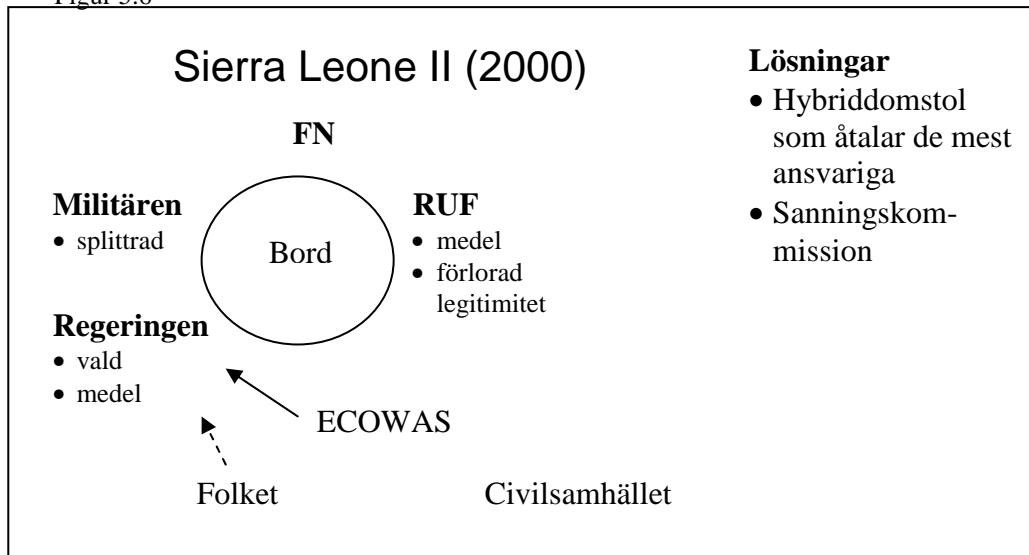
Regeringen Kabbah var förvisso folkvald, men där slutade det folkliga inflytandet, man hade inget direkt inflytande över fredsprocessen. En brist var att varken CDF eller AFRC eller företrädare från civilsamhället för den delen deltog vid själva förhandlingarna. Däremot lämnades många frågor åt sidan, militärens framtida roll behandlades inte.

Sierra Leone II. Men det tog inte lång tid innan RUF återupptog våldsamheterna. Detta fick regeringen att överväga legitimiteten i en generell amnesti. Man valde då att i samarbete med FN åtala de mest ansvariga.

13 personer har åtalats, bland dem rebelledaren Foday Sankoh. Även Charles Taylor åtalades för sin inblandning, han var dock den enda utlänningen (Gready

2005, s. 16). Genom att vända sig till FN och internationell rättsskipning kunde man kringgå löftet om amnesti givna i Loméavtalet (Schabas 2003, s. 1041). Annars förändrade man inte det parterna kommit överens om.

Figur 5.6

5.3 Komparation

Rwanda och Guatemala är i det närmaste varandras motsatser beträffande transitionsform under fredsprocessen och val av transitionell rättvisa. I dessa båda fall anser vi att sambandet är klart och att maktbalanshypotesen och vår modell har ett högt förklaringsvärde.

Rwanda genomgick en replacement där den segrande gerillan RPF aldrig såg något alternativ till omfattande rättegångar. Trots inslag av bekännande som förmildrande omständighet och alltfler fall av frikännanden, kvarstår ambitionen att åtala hundratusentals misstänkta förövare. Ambitioner vars främsta hinder tycks vara resurser.

Guatemalas fredsprocess å andra sidan kan kallas transformation eller mycket svag form av transplacement. Militärens betydelse, makt och inflytande över regeringen omöjliggjorde specialdomstol och amnestin som militären själva utfärdare innan transitionen omöjliggjorde i praktiken domslut i landets reguljära domstolar. Sanningskommissionen var skapad för att bli svag, det var endast tack vare kommissionärernas hårda arbete som resultatet blev annorlunda än vad initiativtagarna tänkt sig.

I fallen Sierra Leone och Kambodja är bilden mer komplicerad. Båda transitionerna kan sägas äga rum i två steg och ta formen av transplacement. Men även då den mer nyanserade bilden försvårar möjligheter till generaliseringar, så anser vi dock att vår modell hjälper till att reda ut de mer komplicerade förhållandena och maktskiften på ett nyanserat vis.

I Sierra Leone infördes en sanningskommission i och med freden, samtidigt utfärdades en generell amnesti för gerillan. Men då denna återupptog stridigheterna kringgick man så småningom amnestin genom införandet av en hybriddomstol. Man kan argumentera för att maktförändringarna var obetydliga och att detta skulle försvåra analysen, men det var å andra sidan även förändring av lösningarna.

I Kambodja ingår Röda khmererna först i samlingsregeringen, vilket utesluter varje seriöst försök till domstol och sanningskommission. Efter att Pol Pot avsatts som ledare splittras organisationen. Men trots att de upphör att existera som grupp upptas de i landets andra partier och kan som individer projicera inflytande och makt från dessa. När väl en hybriddomstol införs är den mycket begränsad i sin omfattning. Sanningskommission har diskuterats men aldrig införts.

Så här långt kan vi sluta oss till att maktbalanshypotesen, illustrerad i rundabordsmodellen har ett högt förklaringsvärde till vår frågeställning. Vi menar således att det som framför allt avgör varför man väljer en specifik lösning är maktbalansen mellan parterna inom rundabordsmodellen.

6 Kompletterande resonemang

Vi vill lyfta fram det faktum att varje konflikt inträffat vid en specifik tidpunkt och i sitt egna unika kulturella, historiska och politiska sammanhang. Detta innebär och bör innebära lösningar med unika inslag vid varje transitionstillfälle. Vi ser ett tydligt generellt mönster relaterat till maktförhållanden, men menar att det är viktigt att i samband med denna slutsats föra en diskussion om kompletterande förklaringsfaktorer.

6.1 Fall utanför studiens ramar

Intressant är även de fall av inbördeskrig som lett till massmord där ingen åtgärd vidtagits överhuvudtaget. Detta kan bero på att man aldrig slutit fred, vilket i sin tur kan bero på att den ena sidan grundligt besekrat den andra, eller att man inte erkänner den andra sidan och anser sig kunna leva med ett *status quo*.

I tre av fallen beror det på att kriget inte är helt avslutat och att det återstår att se ifall man vidtar åtgärder (Bilaga 1). En annan möjlighet kan vara att rebeller och regering båda har varit involverade i massmord och därför inte vill vidta åtgärder.

Beträffande de fall där domstol och/eller sanningskommission har införts, men inte till följd av inbördeskrig eller massmord så kan vi hänvisa till Chandra Srirams mer omfattande studie (Sriram 2004, tabell 2.1, s. 39).

Hans urval är bredare och hans definitioner mer komplicerade. Men han kommer ändå till slutsatsen att maktbalans är en ytterst relevant faktor, om än inte den enda, i frågan om val till lösningar på transitionell rättvisa (ibid., s. 205, 211-212).

6.2 Kulturella faktorer

Om man för en stund backar i resonemanget och ser till alla länder som infört sanningskommissioner så finner man att över en tredjedel hör hemma i Latinamerika (Bilaga 2). Latinamerika var tidigt ute med sanningskommissioner (Ross 2004, s. 71-72). Det finns också något västerländskt, framförallt katolskt, över att bekänna för försoningens skull.

Å andra sidan kan påpekas att katolicismen haft en historisk stark närvaro i Rwanda, utan att detta per automatik ledde till upprättandet av en

sanningskommission. Fast många påpekar att Rwanda då blev katolskt, så kristnades landet aldrig (Peterson 2000, s. 274-275).

Kultur presenterar ett intressant och tänkvärt komplement till maktbalansteori som förklaringsfaktor, framförallt beträffande sanningskommissioner. Men vid en snabb överblick av de sanningskommissioner som faktiskt upprättats skulle kultur endast ge ett ambivalent resultat (Bilaga 2).

Beträffande de länder som infört specialdomstolar av något slag tycks däremot kultur ha varken något samband eller betydande förklaringsvärde.

6.3 Genusperspektiv

Precis som Georgina Waylen menar att demokratibegreppet blir snävt utan hänsyn till genus (Linde & Ekman 2006, s. 38), så menar vi att transitionell rättvisa, då framförallt utfallet av de valda lösningarna, riskerar att bli alltför ensidiga utan detta perspektiv.

Det finns flera intressanta studier kring genus och utfallet av transitionell rättvisa, bland andra Laura Grenfells artikel rörande Afghanistan (Grenfell 2004). Vår studies fokus ligger på själva maktstrukturerna vid själva transitionen, medan utfallet av valda lösningar tjänar som ett komplement. Själva transitionerna styrs framförallt av män. Men som vi har visat är det inte endast kvinnor som åsidosätts, utan ofta även av civilbefolkningen och det civila samhället.

6.4 Socioekonomiskt perspektiv

Det finns även andra aspekter än enbart rättsliga följder i frågan om transitionell rättvisa. Att se till de socioekonomiska faktorerna i frågan om försoningsarbete är även det en viktig faktor, exempelvis reparation och compensation.

Att maniskt söka efter alla förbrytare, på alla nivåer, är ett oerhört stort arbete som kommer att sträcka sig över flera år och kräver enorma resurser. Är dessutom landet i fråga fattigt kan denna jakt på förbrytare komma att bli en Pyrrhusseger för landets befolkning. Vilka riskerar att behöva avstå från satsningar när det gäller återuppbyggnad av landet, förbättrad social sektor inom t.ex. sjukvård och utbildning, etc.

Varje enskild stat måste finna den balans som landets ekonomi och sociala strukturer klarar av. En balans som ger folk något slags lugn inom sig att börja ett nytt liv, men som samtidigt ger landet en chans att resa sig ekonomiskt och ha en möjlighet att ge sitt folk på en värdig framtid.

7 Utfall av valda lösningar

Även utfallen av de valda lösningarna är i många fall *sui generis* och bör även vara det. Under processernas gång kommer nya aktörer in, som inte var närvarande eller var marginaliserade vid själva transitionen.

Lanegran visar dock att maktbalans är av yttersta betydelse även vid utfallet (Lanegran 2005, s. 113, 116-117). Vi anser med stöd av hennes studie att våra resultat i viss mån kan breddas till studiet av utfall. Detta till trots kommer vi att ta upp andra faktorer som kan ha inverkan på lösningarnas utfall.

Däremot är det helt klart så att utfallet mycket väl kan bli annorlunda än vad initiativtagarna tänkt sig, vilket vi även har visat i fallet med sanningskommissionen i Guatemala.

7.1 Resurser

Utfallet av de valda lösningarna formas ofta av tillgången på resurser, som likvida medel och juridisk kompetens. Detta beror i sin tur på hur benägna givarländer är till att bidra med resurser och hur högt frågan om den valda lösningen hamnar på dagordningen. I fallet Sierra Leone beror sanningskommissionens relativt magra prestation till stor del på resursbrist (Schabas 2003, s. 1039).

Det är även i denna kontext som frågan om brottens omfattning kommer in. I Rwandas fall fanns och finns än idag viljan att ställa en enorm mängd anklagade inför rätta, men det fattiga landets resurser räcker knappast till de hundratusentals potentiella fallen.

7.2 Vidare problematisering

Ett grundantagande är att utfallet av sanning blir försoning och utfallet av domstolar blir upprättelse för offer och anhöriga. Men dessa lösningar behöver varken vara nödvändiga eller tillräckliga för att individerna ska känna någotdera. Däremot anser vi det rimligt att anta att det finns en logisk och kognitiv koppling mellan sanning och försoning samt fällande dom och upprättelse.

Våra tankegångar gick även kring hur aktörernas vilja spelar in. Vår studie är på ont och gott strukturbaserad. Men problematiserar vi då de enskilda aktörernas vilja. Ifall aktörerna i vår maktbalansmodell haft en annan vilja så hade de inte representerat den ståndpunkt de faktiskt hade i modellen och då hade hela maktstrukturen förändrats.

8 Avslutning

Vi har i detta arbete velat komplettera debatten kring transitionell rättvisa genom att jämföra våra fyra valda fall med varandra. Vi har i fokuserat på själva konflikten, övergång från krig till fred och de olika ländernas valda lösningar efter transitionen. Varför har olika länder efter inbördeskrig som resulterat i massmord valt just en specifik lösning till transitionell rättvisa?

En mängd litteratur har skrivits inom disciplinen transitionell rättvisa. Den normativa forskning som bedrivits undersöker vilka förslag som är mest önskvärda, undersöker vi vad som överhuvudtaget är genomförbart.

Genom att studera Huntingtons och senare även Srirams texter har vi, med stöd i empirin, konstruerat en rundabordsmodell. Denna illustrerar den maktbalans som vi menar påverkar länders val beträffande de forna förbrytarnas framtida roll i samhället. Då vi testade denna modell på våra valda fall; Kambodja, Rwanda, Guatemala och Sierra Leone, så fann vi stöd för maktbalanshypotesens relevans. I modellen har vi kunnat utläsa hur de olika aktörernas styrkor stod i förhållande till varandra. Vi tycker oss se ett klart kausalt samband mellan de olika aktörernas relativa styrka och val av lösningar till transitionell rättvisa.

Vi menar på intet sätt att maktbalans är den enda förklaringen. Vi är väl medvetna om att kultur och sociopolitisk kontext spelar en betydande roll, men givet denna studies avgränsade problematik och begränsade resurser/tidsram anser vi ha nått resultat med högt förklaringsvärde.

Givet de begränsningar för studien som har angetts i Metod 3, anser vi likväl att maktbalans är den centrala förklaringsfaktorn beträffande vilka lösningar som är genomförbara. Vi anser att detta resonemang mycket väl kan generaliseras till ett bredare sammanhang och även beträffande utfallet av de valda lösningarna, vi tar även upp exempel där så har skett.

Vidare skulle man kunna problematisera resultatets innebörd. Maktbalans syftar till den starkes rättvisa, om än i relativa termer, vilket kan verka deterministiskt och föga optimistiskt beträffande möjlighet till försoning och upprättelse. Vi menar dock att många positiva slutsatser kan dras av detta resultat. Vet man vilka styrkeförhållanden som råder så finns även möjligheter till påverkan. Beroende på vilka målsättningar man har kan internationella och inhemska aktörer välja att stödja antingen den ena eller andra parten kring ”runda bordet”. På så sätt skapas möjligheter till förändring av maktpositioner och hopp om rättvisa.

Trots den troligtvis begränsade läsarekretsen så hoppas vi att studien skall kunna komplettera den normativa debatten som förts inom transitionell rättvisa. Vi hoppas även att denna studie skall inspirera till vidare jämförande studier inom fältet transitionell rättvisa.

9 Referenser

- Barahona de Brito, Alexandra, Gonzalés- Enríquez, Carmen & Aquilar, Paloma, ed. 2001. *The Politics of Memory: Transitional Justice in Democratizing Societies*. Oxford University Press
- Ciment, James, ed., 1999. *Encyclopedia of Conflicts Since World War II*. Chicago & London: Fitzroy Dearborn Publisher
- Dallaire, Roméo, Lt. Gen., 2003. *Shake Hands with the Devil*. New York: Carroll & Graf Publishers
- Fredriksson, Gunnar, 1993. *Det nya Indokina: Ett politiskt reportage från Vietnam, Laos och Kambodja*. ScandBook AB
- Forsberg, Tuomas & Teivainen, Teivo, 1998. "The Role of Truth Commissions in Conflict Resolution and Human Rights Promotion: Chile, South Africa and Guatemala", *UPI Working Papers* 10. Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti
- Gready, Paul, 2005. "Reconceptualising Transitional Justice: Embedded and Distanced Justice", *Conflict, Security & Development* 5:1 April, s. 3-21
- Grenfell, Laura, 2004. "Paths to Transitional Justice for Afghan Women". *Nordic Journal of International Law* 73: p. 505-534
- Huntington, Samuel P., 1991. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. University of Oklahoma Press
- Kaminski, Marek M., Napela, Monika & O'neill, Barry, 2006. "Normative and Strategic Aspects of Transitional Justice", *Journal of Conflict Resolution* 50, s. 295-302.
- Kamm, Henry, 1998. *Cambodia: Report from a Stricken Land*. New York: Arcade Publishing Inc.
- Kissi, Edward, 2004. "Rwanda, Ethiopia and Cambodia: links faultlines and complexities in a comparative study of genocide", *Journal of Genocide Research*, nr 6(1), March, s. 115-133
- Kumm, Björn, 1997. *Krig och fred I Guatemala*. Världspolitikens dagsfrågor, nr 7. Utrikespolitiska institutet. Kalmar: KalmarSunds Tryck
- Lanegran, Kimberly, 2005. "Truth Commissions, Human Right Trials, and the Politics of Memory", *Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East*. Vol. 25 No. 1, s. 111-121
- Linde, Jonas & Ekman, Joakim, 2006. *Demokratiseringsprocesser*. Författarna och studentlitteratur. Narayana Press, Danmark
- Peterson, Scott, 2000. *Me against My Brother: At War in Somalia, Sudan, and Rwanda*. New York & London: Routledge
- Ross, Amy, 2006. "The creation and conduct of the Guatemalan Commission for Historical Clarification", *Geoforum* 37, s. 69-81

- Schabas, William A., 2003. "The Relationship Between Truth Commission and International Courts: The Case of Sierra Leone", *Human Rights Quarterly* nr 25, s. 1035-1066
- Schabas, William A., 2005. "Genocide Trials and *Gacaca* Courts", *Journal of International Criminal Justice* nr 3, s. 879-895.
- Sriram, Chandra Lekha, 2004. *Confronting Past Human Rights Violations: Justice vs. Peace in Times of Transition*. Chippenham, Wiltshire: Antony Rowe Ltd.
- Tutu, Desmond M., 1999. *Ingen framtid utan förlåtelse*. Stockholm: Norstedts Förlag
- UNIDIR, 2006. *Bound to Cooperate: Conflict, Peace and People in Sierra Leone*. United Nations Publication

Bra Böckers Lexikon 2000. Belgien: Bokförlaget Bra Böcker AB, Höganäs, 1997

- http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page
- <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=148&a=634271>
- http://www.eccc.gov.kh/english/about_eccc.aspx
- <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2006&country=6934>
- <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2006&country=7045>
- <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2006&country=6972>
- <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2006&country=7054>
- <http://www.inkiko-gacaca.gov.rw/pdf/Achivements%20in%20Gacaca%20Courts.pdf>
- <http://www.sakerhetspolitik.se/templates/Conflict.aspx?id=191>
- <http://www.usip.org/library/truth.html>

Analys-objekt	<i>Guatemala: Civil War</i>	<i>Greece: Civil War</i>	Georgi a: Civil War	Ethiopi a: Civil War	<i>El Salvador: Civil Wars</i>	Chad: Civil Wars	<i>Cambo dia: Civil War</i>	Burundi: Ethnic Strife	Bosnia: Civil War	Angola: War with UNITA	Algeria: Fundamentalist Struggle	Afghanistan: Civil War
Årtal	1970s-1990s	1944-1949	1990s-	1978-1991	1970s-1980s	1960s-1990s	1968-1998	1962-	1990s	1975-1992 and 1992-1998	1992-	1989-
Avslutat	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej
TRC	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
SC	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej*	Nej	Nej	Nej
Analys-objekt	Yemen: Civil War	Uganda: Civil Conflict	Tadjiki stan: Civil War	Sudan: Civil Wars	Somali a: Civil War	<i>Sierra Leone: Civil Conflict</i>	<i>Rwanda: Civil War</i>	Myanmar : Civil War and Coups	<i>Liberia: Civil War</i>	Lebanon: Civil War	Kongo (Zaire)	Jordan: Civil War
Årtal	1960s-1980s	1980	1990s	1955-1972 and 1983-	1991-	1990-1998	1991-	1945-	1989-1997	1975-1990	1998	1970
Avslutat	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
TRC	Nej	Ja**	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej
SC	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej

*) Ingen inhemsk specialdomstol har tillsatts, däremot har ICTY och ICJ åtalat krigsförbrytare

***) Denna sanningskommission tillsattes för att behandla brott under Idi Amin, inte inbördeskriget

Källor: Ciment ed. 1999, Bra Böckers Lexikon 2000

Bilaga II

Lista på sanningskommissioner (TRC)

Land	Kommissionsnamn
Argentina	National Commission on the Disappearance of Persons
Bolivia	National Commission of Inquiry into Disappearances
Chad	Commission of Inquiry into the Crimes and Misappropriations Committed by Ex-President Habre, His Accomplices and/or Accessories
Chile	The National Commission for Truth and Reconciliation Report The National Commission on Political Imprisonment and Torture Report
East Timor	Commission for Reception, Truth and Reconciliation in East Timor
Ecuador	Truth and Justice Commission
El Salvador	Truth Commission
Germany	Study Commission for the Assessment of History and Consequences of the SED
Fiji	Reconciliation and Unity Commission
Ghana	National Reconciliation Commission
Guatemala	Historical Clarification Commission
Haiti	National Truth and Justice Commission
Nepal	Commission of Inquiry to Find the Disappeared Persons
Nigeria	Truth Commission
Liberia	Truth and Reconciliation Commission
Marocko	Equity and Reconciliation Commission
Panama	Truth Commission
Peru	Truth and Reconciliation Commission
Philippines	Presidential Committee on Human Rights
Serbia and Montenegro	Truth and Reconciliation Commission
Sierra Leone	Truth and Reconciliation Commission
South Africa	Truth and Reconciliation Commission
South Korea	Truth and Reconciliation Commission
Sri Lanka	Commissions of Inquiry into the Involuntary Removal or Disappearance of Persons
Uganda	Commission of Inquiry into Violations of Human Rights Commission for the Investigation of the Situation of the Disappeared and Related Events
Uruguay	
United States	Greensboro Truth and Reconciliation Commission Joshua Micah Marshall has called for a truth and reconciliation commission about U.S.-sponsored torture in Iraq and elsewhere Kenneth Brady outlines a potential U.S. Truth and Reconciliation Commission in his movie <i>The Time Is Now</i> , and examines human rights abuses resulting from U.S. foreign policy actions taken over the last 40 years
Zimbabwe	Truth and Reconciliation Commission

Källa: Kombination av båda Internetkällor nedan märk att inte alla av de ovan uppräknade är inrättade av staterna i fråga eller har lämnat officiella rapporter.

Wikipedia, sökord: *Truth Commission*

http://en.wikipedia.org/wiki/Truth_Commissions

<http://www.usip.org/library/truth.html>

Märk att inte alla av de ovan uppräknade är inrättade av staterna i fråga eller har lämnat officiella rapporter.